

Regionstaben

2019-06-07

Ert dnr U2018/04684/UF
Vårt ärendenr 2019/00401

Till utbildningsdepartementet

Svar på remiss lite – att förstå och bli förstådd – ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk (SOU 2018:83)

Regionstyrelsen har vid sitt sammanträde den 5 juni 2019 behandlat svar på remiss att förstå och bli förstådd – ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk (SOU 2018:83).

Regionstyrelsen beslutar

1. Att godkänna nedanstående förslag som Region Blekinges svar på remiss ”Att förstå och bli förstådd (SOU 2018:83 ” samt översända svaret till Utbildningsdepartementet

Region Blekinge

På Regionstyrelsens vägnar:

--	--

Alexander Wendt
Regionstyrelsens ordförandePeter Lilja
Regiondirektör

Avdelning för planering, analys
och uppföljning
Gunilla Skoog

2019-05-07

Ärendenummer 2019/00401

Dokumentnummer 2019/00401-4

Till
Regionstyrelsen

Svar på remiss - Att förstå och bli förstådd - ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk. (SOU 2018:83)

Förslag till beslut

Regionstyrelsen föreslås besluta

Att godkänna nedanstående förslag som Region Blekinges svar på remiss ”Att förstå och bli förstådd (SOU 2018:83 ” samt översända svaret till Utbildningsdepartementet

Sammanfattning

Tolkutredningens övergripande uppgift har omfattat en bred översyn av samhällets behov av och tillgång till tolkar i talade språk samt den offentliga sektorns användning av sådana tolkar. Målsättningen har varit att finna ett flexibelt, rättssäkert och effektivt system som fungerar även i framtiden.

Region Blekinges bedömning är att tolkutredningen gjort en grundlig analys av tolksituationen i landet och föreslagit adekvata åtgärder som svarar upp mot direktiven. Regionen ställer sig i huvudsak bakom tolkutredningens förslag.

Avseende utredningens förslag att reglera att statliga myndigheter men inte regioner och kommuner är skyldiga att använda auktoriserade tolkar anser Region Blekinge att det ur ett patientsäkerhetsperspektiv/brukarperspektiv inte är rimligt att ha lägre krav på tolktjänster i regioner och kommuner än i statens verksamhet. Regioner och kommuner står enligt utredning för två tredjedelar av de offentligt finansierade tolkkostnaderna. Utredningen pekar på kommuner och regioners behov av att samordna och effektivisera både mellan huvudmän och i den interna verksamheten men med hänsyn till att kommuner och regioner är de största användarna av tolktjänster kan man inte bortse från de ekonomiska konsekvenserna för huvudmännen. Ett mer tilltalande förslag från utredning hade varit att använda samma regelverk för myndigheter, regioner och kommuner och att finansieringsprincipen därmed tillämpats. Region Blekinges uppfattning är också att teknik och tjänsteutveckling bör ske samordnat på nationell nivå för hela den offentliga sektorn. För att undvika parallella lösningar och dubbelarbete bör kommuner och regioner därför relativt snabbt få möjlighet att använda statens tolkportal.

Bakgrund

Tolkutredningens övergripande uppgift har omfattat en bred översyn av samhällets behov av och tillgång till tolkar i talade språk samt den offentliga sektorns användning av sådana tolkar.

Målsättningen har varit att finna ett flexibelt, rättssäkert och effektivt system som fungerar även i framtiden.

Utredningen direktiv och arbetssätt

Direktiverna till tolkutredningen omfattar ett antal fokusområden, där olika aspekter och frågeställningar lyfts fram såsom

- kartläggning av landets tolkresurser inom olika kvalifikationsnivåer och tolkarnas kompetens i relation till olika uppdrag,
- struktur för olika utbildningsformer och utbildningsvägar som kan svara mot de krav samhället ställer,
- analys av auktorisationssystemet och former för kompetensbedömning,
- behovet av tillsyn i anslutning till tolktjänster,
- områden och former för effektiv myndighetssamverkan, samt
- behovet av kunskap och åtgärder då det gäller barn som tolkar.

Ett antal mer specifika frågeställningar/utredningsuppgifter har också lyfts fram bland annat: definitionsfrågor, felanmälningar i anslutning till uppdrag, behov av uppföljning, utvärdering och statistik samt en rad frågor kopplade till utbildningen av tolkar.

Tolkutredningen har under sitt arbete samverkat med myndigheter och andra aktörer med ansvarsuppgifter eller verksamheter knutna till utbildning, auktorisation och tillsyn av tolkar samt med tolk- och tolkförmedlingstjänster. Yrkesverksamma tolkar har också bidragit med erfarenheter och förslag förbättringsåtgärder.

Nuläge

Kartläggning av tolkområdet visar att merparten av landets yrkesverksamma tolkar saknar utbildning och auktorisation. Tolkutbildning bedrivs med statlig finansiering inom flera olika utbildningsformer och det väcker funderingar på behovet av nationella mål för kvalifikationer på olika nivåer inom tolkområdet.

Tolkbrist i de vanligaste språken, bristfälliga kunskaper hos många aktiva tolkar. Konkurrens mellan statliga myndigheter och regioner/kommuner om tolkar.

Kammarkollegiet är ansvarig myndighet för auktorisation av tolkar. Få tolkar klarar auktorisationsprovet - ca åtta procent år 2017. Antalet auktoriserade tolkar är ganska få och 50 procent av de auktoriserade tolkarna är 55 år eller äldre, 20 procent är 65 år eller äldre. Det saknas också uppgifter om antal tolkar som är aktiva.

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) beskriver i ”Tolk en fråga om brukar/patient och rättssäkerhet (2016-05-10)”.

- Hälso- och sjukvårdens och tandvårdens tolkuppgifter väljs bort av tolkarna. Bristen på tolkar skapar en konkurrenssituation om tolkresurserna mellan vårdgivare och andra tolkanvändare inom offentlig sektor.
- De flesta landsting och regioner, 16 av 21, erbjuder lägre arvodesnivåer och sämre villkor jämfört med tolkanvändare hos statliga myndigheter, vilket leder till att många tolkar väljer bort hälso- och sjukvårdens och tandvårdens uppdrag.

- Bristen på kvalificerade tolkar för hälso- och sjukvård och tandvård kan leda till allvarliga konsekvenser för såväl patientsäkerheten och patienters integritet som hälso- och sjukvårdsverksamheternas effektivitet och arbetsbelastning, visar Socialstyrelsens kartläggning. Akutvård och akut tandvård drabbas i störst utsträckning av tolkbristen. Tolkbristen verkar också påverka hälso- och sjukvården och tandvården i glesbygd i högre grad än i tätort

Tolkutredningens förslag

- Staten finansierar färre utbildningsvägar till tolk men ökar den samlade kapaciteten. Volym och inriktning samordnas i förhållande till statens auktorisation av tolkar, med grundkrav på utbildning och praktik.

Förslaget innebär fler utbildningsplatser, 1500 nya platser föreslås under en femårsperiod framförallt på högskolan. Arbetsmarknadsutbildningen till tolk avvecklas då den inte ger tillfredställande resultat. En tydligare och mer omfattande utbildning med tydliga kunskapskrav förlagd till högskola och folkbildning föreslås bli utbildningsansvariga. På sikt är en reglerad högskoleutbildning till tolk att föredra, en utbildning som med tydligare koppling till Kammarkollegiets auktorisationsprov och till myndighetskrav och teknikutveckling.

- Staten för register över auktoriserade och utbildade tolkar. Det utgör bas för framtida tolktjänster inom offentlig sektor.

Kammarkollegiet får i uppdrag att föra register över både auktoriserade och godkända tolkar. Staten och offentlig sektor ska i huvudsak använda tjänster av auktoriserade eller godkända tolkar.

- En ny tolklag införs som förbjuder att barn tolkar åt sina anhöriga. Regelverk, kvalitetssäkring och tillsyn utvecklas gentemot tolkar och tolkförmedlingsorgan

Lagen föreslår att Kammarkollegiet får ett ökat uppdrag att också registrera godkända tolkar samt utöva tillsyn över samtliga registrerade tolkar. Länsstyrelsen får i uppdrag att både registrera och utöva operativ tillsyn av tolkförmedlingar godkända för att leverera tjänster till offentlig sektor. Tolkning av barn förbjuds i lagen och liksom att användning av anhöriga som tolkar i vården ska undvikas till förmån för professionella tolktjänster.

- Offentlig sektor ska planera långsiktigt, samverka, koordinera och använda befintliga tolkresurser mer flexibelt och effektivt. En ökande andel av resurserna ska användas för att finansiera kärnverksamheten i tolkningen, dvs. tolktjänster

Det finns idag brister inom offentlig sektor både avseende att beställa och nyttja tolkar. Offentlig sektor behöver utveckla sin kompetens för att vid beställning kunna ställa krav som leder till en rättssäker och patientsäker tolkning samt också öka sin kunskap om under vilka förutsättningar tolkarna arbetar. Barnperspektivet vid tolkning för barn behöver uppmärksammas i betydligt högre grad.

- Kvalitetssäkrade och registrerade tolkar erbjuds uppdrag **i staten** genom statens beställarsamordning. Myndighetskrav möts av kvalitet i levererade tjänster.

Från 2024 ska det inte vara möjligt att arbeta som tolk inom statlig verksamhet om man saknar både utbildning och auktorisation.

Kompetensnivå för tolkar inom statliga myndigheter regleras utifrån; auktoriserade tolkar, utbildade tolkar (godkänt resultat på den sammanhållna tolkutbildningen) och övrig tolk.

- Staten och offentlig sektor bygger vid behov upp egna tolkresurser eller avtalar om garanterade tjänster. Den offentliga kostnadsökningen hålls tillbaka men kvalitet och samhällsnytta ökar.

Staten föreslår upprätta en tolkportal för att hantera statens samtliga behov av tolkar och uppföljning av beställda tjänster

Utredningen föreslår ett antal åtgärder för bättre samverkan mellan statliga myndigheter.

Utredningen anser också att kommuner och regioner behöver bli bättre på att samordna och effektivisera sina behov av tolktjänster både externt och internt samt utveckla kompetens inom detta område hos användarna och i organisationen. Denna samverkan kan inte regleras av staten utan behöver ske utifrån sektorns egna ambitioner om kvalitet och effektivitet.

Terminologiskt arbete, teknik och tjänsteutveckling är redskap som kan hjälpa till att effektivisera och höja kvaliteten i tolktjänsterna.

- Tolkyrket värderas och professionaliseras vilket på sikt även leder till mer traditionella partsförhållanden, förbättrad arbetsmiljö, högre sysselsättningsgrad och stabilare situation på arbetsmarknaden för tolkar.

Beredning

Ärendet är berett i samråd med hälso- och sjukvårdsförvaltningens arbetsgrupp för upphandling av tolktjänster.

Bedömning

Region Blekinges bedömning är att tolkutredningen gjort en grundlig analys av tolksituationen i landet och föreslagit adekvata åtgärder som svarar upp mot direktiven. Regionen ställer sig i huvudsak bakom tolkutredningens förslag.

I dokumentet ”Tolk en fråga om brukar/patient och rättssäkerhet:” (SKL 2016-05-10) står ”Tillgång till en kompetent tolk är en demokratisk rättighet och en förutsättning för allas rätt till lika tillgänglig och rättssäker samhällsservice, omsorg, tandvård samt hälso- och sjukvård.”

I skrivelsen anges också ett antal gemensamma krav från kommuner och regioner som också ligger till grund för Region Blekinges ställningstagande. Utredningen svarar till viss del upp mot de ställda kraven.

- Tolk blir en skyddad titel.
- Regeringen säkerställer att antalet utbildningsplatser för språktolkar motsvarar behovet. Utbildning ska säkra kvaliteten i tolktjänsterna och motsvara de kvalifikationer som krävs för att klara de uppdrag som förekommer inom kommuner, landsting och regioner. Auktorisationerna får en tydlig koppling till utbildningen.
- Tekniska lösningar kommer till stånd för att öka tillgången till de kvalificerade tolkar som finns. Vissa tolkning kan genomföras med bibehållen kvalitet via video- eller telefontolkning. Det frigör tid för tolkarna som annars måste förflytta sig mellan uppdragen.

Avseende utredningens förslag att reglera att statens myndigheter men inte regioner och kommuner är skyldiga att använda auktoriserade tolkar anser Region Blekinge att det ur ett patientsäkerhetsperspektiv/brukarperspektiv inte är rimligt att ha lägre krav på tolktjänster i

regioner och kommuner än i statens verksamhet. Förslaget kan också leda till allvarliga konsekvenser också för patienters integritet och för hälso- och sjukvårdsverksamheternas effektivitet och arbetsbelastning.

Regioner och kommuner står enligt utredning för huvuddelen - två tredjedelar eller drygt en miljard kronor - av de offentligt finansierade tolkkostnaderna. Utredningen pekar på kommuner och regioners behov av att samordna och effektivisera både mellan huvudmän och i den interna verksamheten men med hänsyn till att kommuner och regioner är de största användarna av tolktjänster kan man inte bortse från de ekonomiska konsekvenserna för huvudmännen. Ett mer tilltalande förslag från utredning hade varit att använda samma regelverk för myndigheter, regioner och kommuner och att finansieringsprincipen därmed tillämpats.

Region Blekinges uppfattning är också att teknik och tjänsteutveckling bör ske samordnat på nationell nivå för hela den offentliga sektorn. För att undvika parallella lösningar och dubbelarbete bör kommuner och regioner relativt snabbt också få möjlighet att använda statens tolkportal.

Karlskrona enligt ovan

Peter Lilja
Regiondirektör